

Р.О. Стефанчук*

СИСТЕМА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ У СФЕРІ АВТОРСТВА

Зміни, які останнім часом відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність якісно нового підходу до питання правового регулювання відносин в сфері авторського права. Однією з проблем, що існує в цій сфері, на нашу думку, є проблема системи особистих немайнових прав в сфері авторства (системи особистих немайнових авторських прав). Адже попри те, що питанням особистих немайнових прав авторів приділяється певне місце в наукових працях Е.П. Гаврилова, В.О. Калятіна, М.М. Малєїної, О.П. Сергєєва, К.А. Флейшиц та інших, однак слід констатувати, що усі вони здебільшого стосувались розгляду даних прав, як складової системи авторських прав. Однак, особливість особистих немайнових авторських прав якраз і полягає в тому, що вони існують у двох основних іпостасях: а) як елемент системи особистих немайнових прав фізичної особи; б) як елемент системи авторських прав. І саме метою цієї статті є розгляд особистих немайнових авторських прав як складової системи особистих немайнових прав фізичної особи, а також встановлення системи даного різновиду особистих немайнових прав.

Досліджуючи особисті немайнові права в сфері авторства як складову системи особистих немайнових прав, потрібно зауважити, що є всі підстави розглядати їх як спеціальні (окремі) особисті немайнові права, тобто ті, які притаманні фізичним особам лише внаслідок виконання певних діянь (поведінки), що виділяється суспільством, як соціально цінні, або внаслідок спеціального правового статусу цієї особи.¹ З огляду на таку специфіку, дана категорія особистих немайнових прав наділена низкою особливостей порівняно із іншими особистими немайними правами. До основних із них можна віднести: а) специфічну сферу їх існування, а саме, вони тісно пов'язані з сферою авторства і існувати поза нею не можуть; б) належність цих прав не всім фізичним особам, на відміну від загальних особистих немайнових прав (п.1 ст.269 ЦК України), а лише тим, які займаються інтелектуальною діяльністю, і є творцями об'єктів інтелектуальної власності (п.2 ст.423 ЦК України), зокрема об'єктів авторського права; в) особливість моменту їх виникнення, який визначається не з часу народження, а з моменту, що чітко пов'язуються із створенням об'єкту інтелектуальної власності чи іншим юридичним фактом щодо цього об'єкту; г) особливість моменту їх припинення, оскільки вони, внаслідок того, що існують безстроково, можуть перероджуватись в порядку "посттанативних" особистих немайнових прав.

Тепер спробуємо визначити ті різновиди особистих немайнових прав, які існують у сфері авторства. В літературі немає спільної точки зору щодо системи особистих немайнових авторських прав. Так, до системи особистих немайнових прав автора відносять: право авторства та право на авторське ім'я², право на використання псевдоніма чи аноніма³, право на недоторканність твору⁴ і збереження його цілісності⁵, право на захист репутації автора⁶, право перешкоджати посягання на

© Стефанчук Р.О., 2005

* професор кафедри цивільно-правових дисциплін Хмельницького університету управління та права, старший науковий співробітник Подільської лабораторії з проблем адаптації цивільного законодавства України до стандартів Європейського Союзу НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України, кандидат юридичних наук, доцент

¹ Стефанчук Р.О. Система особистих немайнових прав фізичних осіб // Юридична Україна. — 2004. — №9. — С. 24-32.

² Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / За ред. О.В. Дзери та Н.С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Кн. 1. — С. 553; Калятин В.О. Интеллектуальная собственность (исключительные права): Учебник для вузов. — М.: Норма-Инфра-М, 2000. — С. 59-65; Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: Учебник. — М.: Проспект, 1999. — С. 199-206.

³ Магагонова Н.В. Авторское право: Учеб. пособ. / под ред. Э.П. Гаврилова. — М.: Юрид. лит., 1999. — С. 127-131.

⁴ Антимонов Б.С., Флейшиц Е.А. Авторское право. — М.: Юрид. лит., 1957. — С. 47.

⁵ Цивільне право України: Підручник: У 2-х т. / За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасиво-Фатеевої, В.Л. Яроцького. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Т. 1. — С. 416.

⁶ Сергеев А.П. Цит. праця. — С. 206; Калятин В.О. Цит. праця. — С. 65.

своє авторське право, здатному завдавати шкоди честі та репутації автора⁷, право на обнародування та відкликання твору⁸, право на опублікування твору⁹, право на допомогу автору з боку видавництва та право на реєстрацію твору, що встановлює дату його виходу в світ,¹⁰ право на депонування рукопису, право на переклад та право на присвячення твору¹¹ тощо. Однак такий над розширений підхід до визначення особистих немайнових прав суттєво нівелує їх значення. Річ в тім, що певна частина даних прав охоплюється іншими особистими немайними правами, а деякі із вказаних прав мають чітко виражений майновий характер. Тому на нашу думку, система особистих немайнових прав в сфері авторства включає в свою систему такі особисті немайнові права: а) право авторства; б) право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора; в) право на титулізацію та сакрарезацію твору; г) право на недоторканність твору; г) право на репутацію автора. Щодо підстав виокремлення саме цієї категорії особистих немайнових прав в сфері авторства, особливостей їх змісту і специфіки здійснення та захисту, ми зупинимось більш детально нижче.

Право авторства є одним із найбільш важливих особистих немайнових прав, що виникають у автора у зв'язку із створенням твору. Адже саме це право дає можливість визначити серед сукупності фізичних осіб, особу яка є творцем (автором) відповідного об'єкту авторського права. Окрім цього, першість даного права в системі авторських прав обумовлена також і тим, що решта авторських прав на твір, як майнових так і особистих немайнових, надаються особі лише внаслідок визнання її автором даного твору,¹² та є похідними від нього.¹³ З огляду на це, інколи в літературі дане право іменують як право батьківства (paternite).¹⁴ Позитивне регулювання права авторства здійснюється на декількох рівнях. Перший — це міжнародний рівень, де, зокрема, відповідно до ст. 6bis Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів “незалежно від майнових прав автора і навіть після уступки прав він має право вимагати визнання свого авторства на твір...”. Другий рівень — рівень національного законодавства. Так, ст.ст. 423, 438 ЦК України встановлює за фізичною особою право бути визнаною автором об'єкту права інтелектуальної власності. В той же час, ст. 14 Закону України “Про авторське право та суміжні права” закріплює за особами право вимагати визнання свого авторства. Однак, жодна із вказаних норм так і не вказує на зміст даного права.

Немає єдності щодо визначення цього права і в науковій літературі. Річ в тім, що окремі автори взагалі не визнають за правом авторства природи окремого суб'єктивного права, аргументуючи це тим, що по-перше, особа, яка створила твір, вправі вважатись автором твору не тому, що наділена правом авторства, а тому що вона є творцем твору, і по-друге, якщо застосовувати до права власності ідеї про наявність права авторства, то виходить, що власник повинен володіти і таким правом, як право іменуватись власником.¹⁵ На нашу думку, така позиція наділена низкою хиб, про які вже йшлося в юридичній літературі. Так, зокрема, Е.П. Гаврилов вважає, що оскільки право авторства, відрізняється від права власності нерозривним зв'язком між автором і твором, що заснований на факті створення твору автором, що проявляється в праві авторства, то саме через те в авторському праві є необхідність у конструюванні права авторства, а в праві власності — ні.¹⁶ Розвиваючи вказану думку, О.П. Сергєєв вказує на те, що

⁷ Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У двох томах / За заг. ред. Я.М. Шевченко. — Т. 1. Загальна частина. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. — С. 407.

⁸ Малеїна М.Н. Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществление, защита. — М.: МЗ пресс, 2000. — С. 211-214; Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. — Одеса, 2004. — С. 34-39.

⁹ Гордон М.В. Цит. праця. — С. 120; Флейшиц Е.А. Цит. праця. — С. 165; Мэггс П.Б., Сергєєв А.П. Интеллектуальная собственность. — М.: Юристь, 2000. — С. 269.

¹⁰ Торкановский Е.П. Цит. праця.

¹¹ Кириллова М.Я. Развитие советского авторского права. — Свердловск, 1982. — С. 28-29.

¹² Авторское право и смежные права / Автор аналитического текста и составитель И.В. Попова; Под ред. Чигири В.Ф. — Минск: Амалфея, 1999. — С. 55.

¹³ Борхович Л., Монастырская А., Трохова М. Ваша интеллектуальная собственность. — СПб.: Питер, 2001. — С. 24

¹⁴ Калятин В.О. Цит. праця. — С. 59.

¹⁵ Ромовская З.В. Право авторства // Проблемы советского авторского права. — М., 1979. — С. 122-127.

¹⁶ Гаврилов Э.П. Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития. — М.: Наука, 1984. — С. 139.

право авторства — є юридично забезпечена можливість особи вважати себе автором твору та можливість вимагати визнання цього факту від інших осіб.¹⁷ Але до сказаного ми хотіли б додати, що наявність лише цих двох повноважень в структурі права авторства є недостатнім. Без можливості автора звернутись до засобів захисту даного особистого немайнового права у випадку його порушення (наприклад шляхом плагіату), оспорення чи невизнання, дане право не може вважатись достатньою юридичною можливістю.

Будучи за своєю природою основним особистим немайновим правом, право авторства тісно пов'язано і з іншими особистими немайновими правами, і насамперед, із правом на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора.

Право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора є унікальним особистим немайновим правом, яке відіграє подвійну роль. Насамперед, воно дає можливість автору сповістити про те, що саме він, як конкретна фізична особа є творцем даного твору, або скрити цей факт від суспільства. З іншої сторони, право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора дає можливість суспільству знати, хто конкретно вважається автором відповідного об'єкту інтелектуальної власності. Позитивно дане право регулюється ст. 438 ЦК України, де зазначається, що автор має право: 1) вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо; 2) забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору; 3) обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору. Практично аналогічні положення визначаються в ст. 14 Закону України "Про авторське право та суміжні права".

Як видно, чинне законодавство не дає нам чіткого тлумачення змісту цього права. Саме такий стан речей призводить окремих авторів до висновку, наче право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора є одним із проявів права авторства¹⁸. Відтак, переважна більшість авторів вказуючи на надзвичайну близькість даних прав та їх взаємозалежність, водночас абсолютно аргументовано відстоюють їх самостійний характер.¹⁹ Основні відмежувальні ознаки, на які зазначається авторами, є відмінність за обсягом та характером можливостей, що в них включені.

Певні проблеми виникають також і щодо назви даного права. Так, доволі часто в літературі воно носить назву "право на авторське ім'я". Однак з огляду на зміст даного права, що віднаходить місце в нормах чинного законодавства та з огляду на загальні положення ЦК України, де під поняттям "ім'я" слід розуміти прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи (ч. 1 ст. 29 ЦК України), ми можемо стверджувати, що така назва не відповідає змісту, що вкладається в нього. Окрім цього вказане поняття "імені" не охоплює поняття псевдонім, навіть попри те, що використання останнього дозволяється законом. Тому, зважаючи на основну мету даного прав — здійснити індивідуалізацію автора відповідного твору, ми стверджуємо, що вона може здійснюватись і шляхом інших способів індивідуалізації, ніж через офіційне, державно зареєстроване ім'я фізичної особи. З огляду на все вище наведене, ми вважаємо, що більш доцільно дане право іменувати як "право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора".

Розглядаючи зміст цього права, слід відмітити, що в літературі загальновизнаною є позиція, відповідно до якої дане право включає в себе три основних повноваження: 1) використовувати чи дозволяти використовувати авторський твір під власним іменем автора; 2) використовувати чи дозволяти використовувати авторський твір під вигаданим іменем автора (псевдонімом); 3) використовувати чи дозволяти використовувати авторський твір без зазначення імені автора (анонімно). Відповідно вона була відображена і в нормах чинного законодавства. На нашу думку, із таким підходом можна погодитись, але враховуючи певні зауваження. По-перше, у дане право можуть бути включені і інші повноваження (наприклад, повноваження ставити підпис під своїм твором), по-друге, ці повноваження складають лише позитивний аспект відповідного суб'єктивного права і по-третє, до структури права на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора, беззаперечно включається також і право вимагати від інших не порушувати дане право, а також вимагати захисту у випадку його порушення.

¹⁷ Сергеев А.П. Цит. праця. — С. 200.

¹⁸ Гордон М.В. Цит. праця. — С. 120; Серебровский В.И. Цит. праця. — С. 284.

¹⁹ Камышев В.Г. Права авторов литературных произведений. — М., 1972. — С. 18; Гаврилов Э.П. Цит. праця. — С. 139; Сергеев А.П. Цит. праця. — С. 202.

Тепер, розглянемо вказані вище позитивні зобов'язання більш детально.

Повноваження зазначати чи дозволяти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору — є одним із основних повноважень автора, в аспекті даного права. Адже саме воно дає можливість повідомити усім про автора відповідного об'єкту інтелектуальної власності. При цьому, не важливо, чи мова йде про твір літературний, художній, чи науковий. В будь-якому випадку автор має право повідомити інших у відповідний спосіб про своє авторство (шляхом нанесення імені автора на першу сторінку, зазначення на афішах, чи безпосередньо під відповідними творами, оголошення автора, зазначення у титрах тощо). При цьому у разі можливості зазначити своє авторське ім'я декількома способами, нам видається, що автор має право на вибір способу зазначення його імені.

Зазначаючи своє ім'я на творі, автор має право зазначити як повне прізвище, ім'я та по батькові, так і лише окремі із його частин (ім'я та прізвище, ініціали та прізвище тощо). Також, у випадку перекладу твору на іноземну мову, із автором повинно бути погоджено транслітеральний запис його імені на мові, на яку здійснено переклад твору. Окрім цього, автор, зазначаючи на творі своє ім'я, може зазначити поряд із ним інші індивідуалізуючі ознаки, наприклад, наукові звання, вчені ступені, державні нагороди, інші форми суспільного визнання, перемоги в конкурсах, змаганнях тощо. Потрібно зважити і на той факт, що таке повноваження має певне законодавче обмеження. Так, відповідно до законодавства таке зазначення може мати місце лише у випадках, коли таке зазначення є "практично можливим". Тому слід погодитись із Є. Вакманом та І. Грінгольцем, які вважають, що "...ставити ім'я художника на порцеляновому сервізі, тканині чи шпалері просто не можливо"²⁰. Однак нам видається, що у випадках, коли зазначення імені автора безпосередньо на авторському творі не є можливим, то воно повинно бути зазначене, у разі вимоги автора, іншим подібним способом, наприклад, шляхом вміщення та поширення разом із цим результатом творчої діяльності додаткових етикеток, табличок, оголошень, на яких зазначено назву даного результату творчої діяльності та ім'я його автора.

Ще одним повноваженням, що включається до даного права є можливість зазначити на об'єкті інтелектуальної власності не справжнє ім'я автора, а вигадане, тобто, *псевдонім* (від гр. *pseudos* — брехня та *опота*, *опута* — ім'я). Щодо змісту даного права та особливостей ми вже висловлювались на сторінках юридичної літератури, тому повторюватись не будемо.²¹

Останньою складовою даного права — є можливість автора вимагати не зазначити її імені на авторському творі, тобто використовувати *анонім* (від гр. *anonymos* — безіменний). Беззаперечно, що анонімне створення твору породжує низку незручностей, що пов'язані із встановленням особи автора твору та відповідного захисту його особистих немайнових та майнових прав. Проте анонімність автора перед суспільством не тотожна його анонімності перед редакцією, книговидавничою компанією, кінокомпанією, художньою виставкою чи іншою організацією, яка здійснює випуск в світ об'єкту авторського права. На нашу думку, в цьому випадку, відповідна організація має право вимагати від автора інформацію про його ім'я, однак зобов'язана не розкривати його анонім, крім випадків, коли це прямо заборонено законом.

Право на титулізацію та сакрарезацію твору не має свого позитивного регулювання в чинному законодавстві, однак, вони є неодмінно притаманними правовій природі авторського права. Право на *титулізацію твору* (від лат. *titulare* — називати) означає можливість автора дати назву своєму твору, або створити його без назви. Важливість даного права полягає в тому, що авторський твір, як об'єкт авторського права повинен бути наділений розрізняльною здатністю з-поміж інших подібних авторських творів. І саме цьому слугує його назва, яка дає можливість індивідуалізувати вказаний твір та забезпечити його автономність. Однак в літературі з цього приводу існують різні думки. Одні автори вважають, що назва авторського твору є складовою частиною самого твору та повинна охоронятись лише як частина твору, а не як окремі різновид об'єктів авторського права²². Другі переконані, що назва твору є окремим об'єктом авторського права, але

²⁰ Вакман Е., Грінгольц І. Авторские права советских художников. — М., 1962. — С. 25.

²¹ Див.: Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права, що індивідуалізують фізичну особу та пов'язані із її іменем // Юридична Україна. — 2005. — № 7.

²² Корецький В.И. Цит. праця. — С. 260.

лише у випадку її оригінальності²³, інші такої вимоги не ставлять²⁴. На нашу думку, назва твору не є його складовою а лише певним засобом індивідуалізації даного твору. Річ в тім, що попри тісну пов'язаність назви із самим твором, окремі твори можуть мати декілька назв (довгу та коротку), а окремі твори можуть створюватись взагалі без назви. І саме вирішення цих питань повинно бути у компетенції автора, тобто лише автор твору має право вирішувати питання про найменування твору, чи його створення без назви, вибір назви твору, та кількість таких назв. Також слід зауважити, що попри відсутність позитивного регулювання даного права в чинному законодавстві України, окремі норми ЦК України містять положення, якими закріплюється спеціальний різновид даного права. Так, зокрема, ч. 1 ст. 458 ЦК України містить так зване право на номіналізацію, відповідно до якого автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

Ще одним, особистим немайновим правом в цьому аспекті є право на *сакрарезацію твору* (від лат. *sacra* — присвячувати), тобто, право присвятити даний твір особі (особам), події чи даті. Дане право також не можна ототожнювати із правом на недоторканність твору. Та тим паче із правом на авторське ім'я. Навіть, незважаючи на те, що "...нерідко присвята пов'язана із творчим задумом автора чи допомагає краще зрозуміти основний зміст твору"²⁵, ми переконані, що в більшості випадків такого творчого зв'язку немає. Присвята здебільшого опосередковується прагненням автора відмітити своє особливе ставлення до особи чи дати (події), якій присвячується цей твір. Саме тому, присвята твору повинна розглядатись, як окрема складова, а відповідно право на сакрарезацію — як окреме особисте немайнове право.

Право на недоторканність твору на сьогодні визначається у п. 4 ст. 438 ЦК України. Відповідно до ст. 439 ЦК України забезпечення недоторканності твору автор може здійснювати шляхом протидії будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посягання на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо. Однак, такий підхід слід вважати дещо звуженим. На нашу думку, основне призначення даного права слід вбачати не тільки в захисній функції, але й в регулятивній. Адже, як справедливо зазначається в літературі, в змісті даного права необхідно перенести акцент з права автора вимагати певної поведінки від зобов'язаних осіб (негативний аспект) на можливість автора самому вчиняти певні дії (активний аспект).²⁶ Так, наприклад, поза правовим полем залишається можливість автора вносити доповнення, виключення та інші зміни у свій текст самостійно, що не відповідає змісту авторського права. Тому видається, що таке право повинно у широкому розумінні визначати можливість автора вчиняти будь-які дії щодо змісту свого твору, а також протидіяти будь-яким змінам його з боку інших осіб. При цьому, ми солідаризуємось із авторами, які вважають, що автор має права вимагати заборони вносити зміни у будь-які частини твору, незалежно від характеру та якості цих змін. Це стосується і тих змін, які за оцінкою професіоналів знаходяться на більш високому рівні, ніж сам твір і, відповідно, покращують твір та позитивно впливають на репутацію автора.²⁷ Тому, більш правильним буде формулювання даної норми, що автор має право забороняти спотворення чи інше завдання шкоди своєму твору, що порушує його особисті немайнові права. Інша справа стосується тих змін твору, які здійснюються за згодою автора. Найбільш поширеними із них є коректура, літературне редагування, монтаж тощо. Відтак, в будь-якому разі організація чи особи, що здійснюють такі спотворення первинного твору автора повинні погоджувати із ним кожну зміну. В кінці відповідної роботи автор повинен письмово засвідчити згоду на кінцевий варіант свого твору.

Доволі часто в науковій літературі робляться намагання ототожнити право на недоторканність твору із правом автора на захист своєї репутації.²⁸ На нашу думку, такий підхід наділений цілою низкою хиб. По-

²³ Макагонова Н.В. О некоторых нерешенных проблемах законодательства по авторскому праву (заметки и практика) // Государство и право. — 1996. — №1. — С. 54.

²⁴ Малеина М.Н. Цит. праця. — С. 206.

²⁵ Сергеев А.П. Цит. праця. — С. 206.

²⁶ Савельева И.В. Правовое регулирование в области художественного творчества. — М., 1986. — С. 76-78.

²⁷ Малеина М.Н. Цит. праця. — С. 215.

²⁸ Сергеев А.П. Цит. праця. — С. 207; Калятин В.О. Цит. праця. — С. 65.

перше, дані права різняться насамперед за об'єктом складом, оскільки об'єктом права на недоторканність є цілісність самого твору, а об'єктом права на репутацію автора є власне його репутація. По-друге, дані права різняться за метою свого здійснення, адже якщо здійснюючи право на недоторканність — основною метою є довершеність твору та забезпечення його цілісності від змін та посягань зовні, то що стосується права на авторську репутацію, то його метою, вочевидь є формування певного фахової репутації в сфері авторства та її захист. Окрім цього ми можемо свідчити і про те, що право на захист репутації є складовою частиною суб'єктивного цивільного права на репутацію автора та водночас є гарантією права на недоторканність твору.

Право на репутацію автора не має позитивного закріплення в цивільному законодавстві. Однак, аналіз чинного законодавства дає нам підстави говорити про можливість захисту порушеної репутації автора. Так, зокрема, п. 2 ч. 1 ст. 423, ч. 1 ст. 439 ЦК України, говорять про можливість автора захищати свою честь та репутацію, тобто розглядають таке право виключно в аспекті захисту порушеної репутації автора. Проте ми вважаємо такий підхід надзвичайно звууженим. Оскільки, знову ж як і в попередніх випадках слід констатувати, що лише функцією охорони авторської репутації ми не можемо здійснити ефективного регулювання відповідних відносин. І саме тому, дане право слід розуміти насамперед в контексті гармонійного поєднання активного та негативного аспектів.

Активний аспект права на авторську репутацію повинен складати сукупність дозволених дій автора, які спрямовані на формування професійної репутації автора. Об'єктом цього права, як вже видно із вказаного, виступає репутація автора. Репутація (від латинського *reputatio* - обдумування, роздуми) визначається як суспільна думка, що склалась про чий-небудь досягнення чи недоліки.²⁹ Недостатня визначеність поняття "репутація" призводить до того, що деякі автори неправомірно змішують дане поняття з честю.³⁰ Проте таке змішування ми вважаємо не допустимим. Так, дійсно, вони є досить близькими за змістом, проте не тотожними поняттями, між якими існує ряд суттєвих відмінностей.³¹ З огляду на це, право на репутацію автора слід визначати як право автора твору на об'єктивну, повну та своєчасну оцінку його, як особи, що відіграє певну соціальну роль у суспільному житті, як фахівця в сфері авторства та його діянь (поведінки) щодо створення об'єктів авторського права з боку суспільства, певної соціальної групи та окремих фізичних осіб, а також право на формування цієї оцінки та використання її.

Отже, з огляду на вище наведене, слід засвідчити той факт, що особисті немайнові права фізичних осіб в сфері авторства не лише наділені низкою специфічних особливостей, але й укладені в єдину систему, що вказує на їх зовнішню єдність та внутрішню структурну диференціацію. Важливість такого підходу полягатиме в можливості випрацювати єдиний та одноманітний підхід до закріплення цих прав та встановлення гарантій їх здійснення, з урахуванням загальних підходів та особливостей, зумовлених різністю об'єктів авторського права.

*Стаття рекомендована до друку Подільською лабораторією
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва АПРН України
(протокол № 5 від 18 травня 2005 року)*

²⁹ Словарь иностранных слов / п.р. Лёхина И.В. и Петрова Ф.Н. — М., 1949. — С. 562.

³⁰ Сергеев А.П. Право на защиту репутации. — Л.: Знание, 1989. — С. 4; Тагайназаров Ш. Проблемы гражданско-правового регулирования личных неимущественных прав граждан: Автореф.дис...д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Таджикский Гос. ун-т. — Ташкент, 1993. — С.33.

³¹ Більш детально див.: Стефанчук Р.О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві. — К.: Наукова думка, 2001. — С. 18.